

качеству европейских стандартов высшего образования. Охарактеризованы понятия «готовность», «европейский стандарт», «новый специалист», «обеспечение качества европейских стандартов». Определены виды готовности и ее значение для современного специалиста. Выделены и проанализированы приоритетные направления формирования и развития личностных характеристик современного специалиста к обеспечению качества европейских стандартов высшего образования. Подчеркнуты важные качества и требования, которые характерны новому специалисту: демократизм, толерантность, открытость в общении, позитивный имидж, профессионализм, глубокие знания, культура, творчество, внутренняя духовность. Проанализированы основные европейские образовательные стандарты, которые определяют требования к результатам и качеству подготовки специалистов на разных уровнях.

Ключевые слова: готовность, новый специалист, европейский стандарт высшего образования, обеспечение качества европейских стандартов.

Kovalchuk O. New Specialists' Readiness to the Assurance Quality of European Standarts. The article is devoted to the theoretical substantiation of readiness of new specialists to the quality of European standards of higher education. The notions of "readiness", "European standard", "new specialist", "the assurance quality of European standards" are characterized. The types of readiness are defined and its importance for modern specialist. The prior directions of formation and development of personal characteristics of modern specialists are identified and analyzed. The main quality and requirements are emphasized which characterize the modern specialist: democracy, tolerance, an open communication, a positive image, professionalism, profound knowledge, culture, creativity, inner spirituality. The main European educational standards are analyzed that define the requirements for the results and quality of specialists' training at different levels.

Key words: readiness, new specialist, European standard of higher education, the assurance quality of European standards.

УДК 378

Світлана Кожушко –
Університет ім. Альфреда Нобеля (м. Дніпро)

Навчання іноземних мов здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (PhD) з використанням проектної методики

Автором аналізуються нові вимоги до рівня мовної підготовки здобувачів ступеню доктора філософії (PhD), узагальнюється попередній досвід роботи з аспірантами та обґрунтовується ефективність використання проектної методики, як одного з проявів інтерактивних технологій у процесі навчання іноземних мов здобувачів третього рівня освіти.

Ключові слова: здобувач третього рівня освіти, інтерактивні технології, проектна методика, доктор філософії, наскрізне проектування.

Постановка наукової роботи та її значення. З моменту прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), затвердження Кабінетом Міністрів України «Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність» (2015 р.) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)» (2016р.) проблема підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні набула нового змісту, що зумовило необхідність переосмислення системи підготовки в аспірантурі в цілому та навчання іноземних мов зокрема.

Згідно з вимогами часу навчання в аспірантурі передбачає не тільки поглиблене вивчення методологічних та філософських основ конкретної наукової галузі, а й формування навичок самостійної науково-дослідної діяльності та подальший розвиток професійно-орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності, що в свою чергу позитивно впливає на становлення молодого вченого, який має чітко сформовані риси професійно-орієнтованої полікультурної особистості.

Серед вимог, що висуваються до майбутніх докторів філософії (PhD), особливе місце займають вимоги до ступеня володіння іноземною мовою. Вже на початковому етапі вступники мають володіти іноземною в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Це змушує кафедри, які відповідають за

мовну підготовку здобувачів, ретельно переглянути, модифікувати та удосконалити відповідні програми, наповнивши їх новим змістом.

Як відомо, володіння іноземною мовою можна віднести до компетенцій загального або універсального плану, які проявляють себе через готовність здійснювати наукову комунікацію як рідною, так і іноземною мовами. До загальних компетенцій, які мають бути сформовані у випускника аспірантури, можна також віднести здібність до творчого критичного аналізу, генерування нових ідей, неординарних рішень дослідницьких та практичних завдань, проектування та виконання комплексних досліджень, планування та вирішення завдань особистісного та професійного розвитку, готовність до роботи у полікультурному науковому середовищі. Ці та інші загальні компетенції можливо успішно розвивати також і в процесі викладання іноземних мов. Слід додати, що володіння іноземною мовою є фактором, за допомогою якого формуються і деякі професійні компетенції, пов'язані з відбором, аналізом та синтезом різнопланової наукової, професійно значущої інформації.

Тож, враховуючи значущість, роль і місце іноземних мов у підготовці здобувачів третього рівня освіти, зміни у системі їх підготовки, а також власний досвід роботи з аспірантами, виділяємо ряд технологій, які, на нашу думку, є продуктивними в системі підготовки наукових кадрів нового покоління. Серед таких насамперед виокремлюємо тренінгові, діалогові та проектні. Саме останні, з нашої точки зору є найбільш перспективними в процесі підготовки з іноземних мов здобувачів третього рівня освіти.

Таким чином **метою** даної статті є обґрунтування ефективності використання проектної технології у підготовці здобувачів третього рівня освіти.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманні результатів дослідження.

Як відомо, проектна технологія (метод проектів) набуває все більшого значення у навчанні різних дисциплін у вишах України, хоча сам метод виник ще у 20-ті роки минулого століття (його засновниками були американські вчені Дж. Д'юї та В. Кілпатрік) і стих пір достатньо активно використовувався на Заході. На пострадянському просторі пік популярності проектної технології припадає на останнє десятиріччя 20-ст. – початок 21-го ст. Серед найбільш значущих робіт, присвячених розкриттю сутності, особливостей реалізації зазначеної технології, слід назвати роботи І. Зімньої, С. Ніколаєвої, О. Тарнопольського та ряду інших вчених, які вважають її найбільш ефективною, особливо під час навчання дорослих, куди безперечно відносимо і здобувачів третього рівня освіти [1; 2; 3].

Додатковим стимулюючим фактором у впровадженні зазначеної технології безумовно стало і приєднання України до Болонського процесу, що призвело до певних змін у системі вітчизняної освіти, серед яких – надання освіти випереджувального характеру, націленості на майбутнє, на розв'язання проблем нового століття, розвиток ключових компетентностей тих, хто навчається, формування в них проектної культури, нових способів мислення та діяльності, зміщення акценту на розвиток самостійної пізнавальної діяльності.

Аналіз наукових робіт провідних вчених-дидактів свідчить, що одним з найефективніших методів самостійної роботи студентів (незалежно від освітнього рівня) є саме виконання проектів (індивідуальних або групових). Проектну технологію визначають як сукупність прийомів і дій в певній послідовності для досягнення поставленого завдання, що було визначеним, значущим для тих, хто навчається і оформленим у вигляді якогось кінцевого продукту. Вона включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих у самій своїй сутності та є інструментом, який створює унікальні передумови для розвитку ключових компетенцій (соціальних, полікультурних, інформаційних, комунікативних тощо) і самостійності студента в досягненні нового, стимулюючи його природну допитливість і творчий потенціал. Упевнені, що проектна технологія посідає особливе місце як засіб максимального наближення особистості здобувача третього рівня освіти до реального життя й залучення її до розв'язання конкретних завдань у просторі міжособистісного та ділового спілкування й співпраці.

Щодо сутності, то проектна технологія є системою операцій, технічних дій і функцій, які реалізуються у процесі навчання; функціонально вона визначає взаємодію основних елементів моделі (її мети; змісту; технологій навчання – прийомів, методів, засобів навчання, способів контролю та корекції; результату; діяльності викладача і студента); передбачає реалізацію системи дидактичних засобів (змісту, етапів, методів тощо), моделювання проблемних ситуацій, що вимагають від тих, хто навчається пошукових, дослідницьких зусиль, спрямованих на винайдення ефективних шляхів розв'язання проблем, їх публічну презентацію та аналіз підсумків. Проектна технологія багато у чому близька до проведення рольових, та особливо, ділових ігор, але її сутністю є „навчання через дію” (learning by doing). Виконуючи навчальний проект, ті, хто задіяні в його виконанні, одержують проектне завдання, яке потребує багатопланової діяльності, що у випадку з дорослим контингентом, доволі індивідуалізоване та потребує максимального особистого включення і особистої відповідальності за кінцевий результат.

Перед тим як презентувати деякі приклади послугування проектною технологією у мовній підготовці здобувачів третього рівня вважаємо за доцільно підкреслити можливість поєднання рольової/ділової гри з виконанням проектів. При цьому слід зауважити, що в системі мовної підготовки досліджуваного контингенту ігри мають дещо меншу привабливість ніж в системі мовної підготовки бакалаврів та магістрів.

Водночас результати майже кожної рольової/ділової гри можуть слугувати для розробки на її основі певного навчального проекту, а кожен навчальний проект, у свою чергу, може стати основою для нових рольових/ділових ігор.

Як приклад, можна навести рольову/ділову гру, де „молодий науковець” (аспірант) в рамках запропонованого проекту «Наукова конференція» у неформальній бесіді захищає перед своїми «колегами» актуальність обраної теми перед її затвердженням вченою радою. На цій загальній основі можлива розробка та реалізація частини навчального проекту, в ході виконання якого учасники мають зібрати та узагальнити інформацію щодо актуальності обраної теми, наявності наукової літератури рідною та/або іноземною мовою, джерел фактичної інформації, тощо.

Виконання цієї частини проекту завершується написанням обґрунтування обраної наукової теми та усними презентаціями на основі виконаної пошукової роботи. Написання обґрунтування і підготовка презентацій ведеться на базі усних обговорень як у парах або малих групах, так і з викладачем. Прийнятним є і зворотній порядок, тобто спочатку виконання навчального проекту, який в нашому випадку може кваліфікуватися як навчально-науковий, а на його основі – проведення рольової/ділової гри.

Необхідно відзначити, що гармонійне поєднання проектування та рольових/ділових ігор надає широкі можливості так званому „наскрізному проектуванню”. Наскрізним вважається такий навчальний проект, який виконується протягом усього періоду опанування того чи іншого навчального курсу. Прикладом може слугувати виконання проекту „Наукова конференція”. У ході виконання цього проекту його учасникам пропонується обговорити тематику наукової конференції, скласти та розіслати інформаційні листи з вимогами до публікацій, написати та відредагувати тези доповідей, скласти програму конференції, провести пленарні та секційні засідання, воркшопи, перед- та післяконференційні заходи, тощо. Нагадуємо, що проект має виконуватися виключно іноземною мовою і може мати своє прикладне продовження – реальний випуск збірки тез іноземною мовою за результатами власних досліджень.

Маючи значний досвід роботи з аспірантами, зазначимо, що саме прикладний характер результатів роботи має особливе значення для молодих науковців і додатковий стимул для вивчення іноземних мов.

Реалізація проекту передбачає певну етапність дій: підготовчий, виконавчий, презентаційний та підсумковий. На підготовчому етапі викладач, виступаючи в ролі координатора /організатора проекту, допомагає тим, хто навчається „побачити” структуру проекту, відокремити основні теми (розділи проекту) для опрацювання. Оскільки

виокремлення тем – процес творчий, то вони можуть відрізнятися від того, що було заплановано і запропоновано викладачем, але основні напрямки реалізації все ж зберігаються.

На виконавчому етапі проекту відбувається добір матеріалу, аналіз його, систематизація та обговорення в групі. На етапі презентації студенти представляється кінцевий варіант проекту. У нашому випадку – наукова конференція з усіма її складовими – від початку планування до презентації результатів власних наукових досліджень, написання, редагування та видання (електронне) тез.

Ключова роль на цьому етапі відведена викладачеві, який підсумовує роботу над проектом та коментує як весь хід роботи, так і одержані результати. Доречним на завершальному етапі є запрошення до участі в конференції вчених, керівників дисертаційних робіт, які володіють іноземною мовою і можуть взяти участь у обговоренні ідей, що представляються учасниками проекту, додаючи значущості та реальності самому проекту.

Отже, використання проектної технології у навчанні іноземних мов здобувачів третього рівня освіти вважаємо доцільним, оскільки виконання проектів:

- а) зорієнтоване на активні методи навчальної діяльності;
- б) має безпосередній зв'язок з реальними потребами тих, хто навчається та дозволяє створити умови, максимально наближені до умов реальної наукової діяльності;
- в) підвищує позитивну процесуальну мотивацію тих, хто навчається, оскільки зацікавленість у виконанні проекту підвищує як загальний рівень наукової роботи, так і засвоєння мови, що вивчається;
- г) сприяє виробленню навичок та вмінь самонавчання, необхідних для ефективної праці науковців, адже за умов проекту вони виконують пошук, аналіз та систематизацію значної кількості додаткового матеріалу, що безпосередньо пов'язаний з їх науковою діяльністю та темою дослідження.

Паралельно з підвищенням професійної підготовки в цілому, виконання проектів сприяє ще й розвитку таких загальнолюдських цінностей як толерантність, взаємоповага, вміння не тільки слухати, але й чути співрозмовника, тощо, тобто тих рис, які є важливими для наукової та майбутньої професійної діяльності здобувачів.

Всі ці переваги роблять проектну технологію, яка в основному базується на кооперативній навчальній діяльності, важливим засобом мовної підготовки здобувачів третього рівня освіти, а в подальшому може бути використана для проведення досліджень з використанням мовного занурення, яке набуває все більшого значення в провідних вишах Європи, і стати предметом наших подальших розвідок.

Джерела та література

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология : учеб. для вузов / И. А. Зимняя. – Изд. 2-е, доп., испр. и перераб. – М. : „Логос”, 1999. – 384 с.
2. Николаева С. Ю. Проектна робота «Europe is more than you think» для учнів старшої школи / С. Ю. Николаева // Иноземні мови. – 2009. – № 4. – С. 22-35.
3. Тарнопольский О. Б. Сочетание непрерывной деловой игры и проектной методики как технология обучения деловому английскому языку в вузах и на факультетах экономического профиля / О. Б. Тарнопольский, С. П. Кожушко // Лингвометодические аспекты преподавания иностранного языка в неязыковом вузе. – Пенза : ИИЦ ПГУ, 2005. – Вып. 2. – С. 228 – 232.

References

1. Zymnyaya I.A Pedagogical psychology: Textbook for Universities / I.A Zymnyaya. - ed. second, addition, corr. and rev. - M., "Logos", 1999. - 384 p.
2. S. Nikolaev Project work «Europe is more than you think» for high school students / S. Nikolaev // Languages. - 2009. - № 4. - P. 22-35.
3. The combination O.B Tarnopolsky The combination of business games and projected methodic as technology of learning of English in universities and the Economic faculties the Profile

Кожушко С. Обучение иностранным языкам соискателей степени доктора философии (PhD) с использованием проектной методики. В статье анализируются ряд проблем, связанных с иноязычной языковой подготовкой будущих докторов философии, рассматриваются универсальные (общие) компетенции, которые проявляют себя через готовность осуществлять языковую коммуникацию как на родном, так и иностранном языках. Автор обосновывает рациональность использования проектной методики, как одного из проявлений интерактивных технологий, при осуществлении языковой подготовки соискателей третьего уровня образования. Обосновывается возможность и целесообразность сочетание ролевой/деловой игры с выполнением проектов особенно при реализации «сквозного проектирования», которое проводится на протяжении всего периода обучения. В качестве одного из возможных вариантов использования проектной методики в процессе языковой подготовки будущих докторов философии предлагается проект «Научная конференция», делается вывод о его эффективности не только как средства повышения языковой компетенции, но приобретения навыков организации и участия в научных событиях.

Ключевые слова: соискатель третьего уровня образования, интерактивные технологии, проектная методика, доктор философии, сквозное проектирование.

Kozhushko S. Language training of future Doctors of Philosophy (PhD) using project technology. The article analyses a number of problems connected with foreign language training of future Doctors of Philosophy, explores certain universal (general) competences, which reveal themselves through the students readiness to demonstrate language communication skills using both native and foreign languages. The author grounds the rationality of the use of project method of teaching, which belongs to interactive technologies, in the process of language training of students of the third level of education. The possibility and reasonability of the combination of role play and project carrying out, especially in the course of “through projection”, which is accomplished during the whole period of language study, is substantiated. Project “Scientific Conference” is proposed as a variant in the process of language training of future Doctors of Philosophy. It is proved that this method is effective not only as a means of language mastering but as the instrument that can be used for students future participation in scientific events.

Key words: seeker of the third level of higher education, interactive technologies, project method, Doctor of Philosophy, through projection.

УДК 378.22:101

Світлана Криштоф –

Міністерство освіти і науки України (м.Київ)

Аспірантура – інноваційна ступінь підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації на сучасному етапі

В статті аналізуються проблеми підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації в сучасних українських університетах. На основі аналізу тенденцій розвитку науки в інформаційному суспільстві, розвитку університетської освіти в сучасній Україні та вдосконалення системи атестації наукових кадрів зроблено висновок про необхідність системних змін у підготовці наукових кадрів, які враховують європейські тенденції підготовки докторів філософії.

Ключові слова: підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації, аспірантура, об'єктивні та суб'єктивні умови, науковий керівник.

Постановка наукової проблеми та її значення. Основою конкурентоспроможності національної економіки промислово розвиненої країни у сучасному світі є здатність виробляти наукомістку продукцію на основі власних наукових розробок. Дане твердження практично ніким не заперечується, але для його реалізації необхідно дотримуватися як основної концепції державного регулювання національної економіки – науково-технічного імперативу. Це означає, що всі найважливіші рішення державної влади повинні прийматися з урахуванням перспектив розвитку науково-інноваційного потенціалу країни та нації.

Мета: переосмислення цільових функцій української системи освіти, її елементів, уявлень про соціальну сутність та її ролі як соціального інституту для людини і суспільства